

ĐẠO ĐỨC TRONG NGHIÊN CỨU KHOA HỌC

PGS. TS. Đỗ Thanh Nghị
TS. Trần Nguyễn Minh Thư

2/24/20

1

1

Nội dung

- Giới thiệu về đạo đức trong nghiên cứu khoa học
- Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

2/24/20

2

2

Đạo đức trong nghiên cứu khoa học

- Sử dụng bộ phận của con người trong nghiên cứu?
- Sử dụng động vật trong nghiên cứu?

Quy chuẩn đạo đức khi nghiên cứu trên các chủ thể con người và động vật khác

- Các tranh luận về đạo đức: nghiên cứu tế bào gốc, tác động của công nghệ (vũ khí hạt nhân, di truyền sàng lọc, biến đổi gen)
- Các vấn đề chuyên môn: tác quyền, bảo mật, etc

2/24/20

3

3

09:07 ...

Tranh cãi dai dẳng sau 20 năm ứng dụng nhân vô tính | Kh...
vietnamplus.vn

Vietnam+

KHOA HỌC

Tranh cãi dai dẳng sau 20 năm ứng dụng nhân vô tính

Sự ra đời của cừu Dolly, động vật có vú đầu tiên ra đời bằng sinh sản vô tính, làm dấy lên những chỉ trích và lo ngại về mặt đạo đức đối với khả năng tạo bản sao con người.

(TTXVN/Vietnam+) - 04/07/2016 16:16 GMT+7

Cừu Dolly. (Nguồn: theguardian.com)

20 năm sau ngày ra đời của cừu Dolly, **động vật có vú** đầu tiên ra đời bằng **sinh sản vô tính**, phương pháp này vẫn là một chủ đề gây tranh cãi.

Cừu Dolly ra đời bằng phương pháp Chuyển nhân tế bào xôma. Các nhà khoa học lấy n trứng và tách bỏ nhân của nó. Nhân này sẽ được thay thế qua ống nghiệm bằng một nhân tế bào từ mô non của một con cừu khác để nhân bản.

09:03 ...

Trung Quốc đang tạo ra khi mang nội tạng người, cung cấp cho...
news.zing.vn

Zing.vn

CÔNG NGHỆ

Trung Quốc đang tạo ra khi mang nội tạng người, cung cấp cho nhân loại

Trương Hưng đăng lúc 12:09 03/08/2019

Theo El Pais, một nhóm nhà nghiên cứu Trung Quốc đang cố cấy tế bào người vào phôi khi để tạo ra nguồn nội tạng cho nhân loại.

Một cuộc tranh luận giữa các nhà khoa học vừa nổ ra sau bài báo ngày 31/7 của trang *El Pais* tiếng Tây Ban Nha. Nội dung bài báo đề cập việc một nhóm nghiên cứu của Trung Quốc đang cố tạo ra con lai giữa người và khỉ.

Theo *El Pais*, Juan Carlos Izpisua Belmonte, nhà sinh vật học gốc Tây Ban Nha, người điều hành phòng thí nghiệm tại Viện Salk ở California đã làm việc với các nhà nghiên cứu Trung Quốc để làm dự án đáng lo ngại trên.

Mục tiêu của dự án này là tạo ra con lai giữa người và khỉ để tìm kiếm nguồn nội tạng cho y học. Các cơ quan như thận, gan sẽ được tạo ra khi cấy tế bào gốc người vào phôi khỉ khi vừa thụ thai. Sau đó, những nội tạng này sẽ được thu hoạch và cấy ghép cho các bệnh nhân.

4

Đạo đức trong nghiên cứu khoa học

- Chuẩn mực đạo đức thường tùy thuộc vào từng ngành nghề cụ thể
Ví dụ: các tiêu chuẩn đạo đức cho ngành nông nghiệp khác với các bộ môn khoa học liên quan đến động vật như y sinh học

Y – sinh học	<p>BỘ Y TẾ SỐ: 45/2017/TT-BYT</p> <p>CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM Độc lập - Tự do - Hạnh phúc</p> <p>Hà Nội, ngày 16 tháng 11 năm 2017</p> <p>THÔNG TƯ QUY ĐỊNH VIỆC THÀNH LẬP, CHỨC NĂNG, NHIỆM VỤ, QUYỀN HẠN CỦA HỘI ĐỒNG ĐẠO ĐỨC TRONG NGHIÊN CỨU Y SINH HỌC</p> <p>Căn cứ Luật Dược số 105/2016/QH13 ngày 06 tháng 04 năm 2016; Căn cứ Luật Khám bệnh, chữa bệnh số 40/2009/QH12 ngày 23 tháng 11 năm 2009; Căn cứ Nghị định số 36/2016/NĐ-CP ngày 15 tháng 5 năm 2016 của Chính phủ về quản lý trang thiết bị y tế; Căn cứ Nghị định số 75/2017/NĐ-CP ngày 20/6/2017 của Chính phủ quy định chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn và cơ cấu tổ chức của Bộ Y tế; Theo đề nghị của Cục trưởng Cục Khoa học công nghệ và Đào tạo; Bộ trưởng Bộ Y tế ban hành Thông tư quy định việc thành lập, chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của Hội đồng đạo đức trong nghiên cứu y sinh học.</p>	Báo chí	<p>Ngày 16/12/2016, Chủ tịch Hội Nhà báo Việt Nam Thuận Hữu đã ký Quyết định số 483/QĐ-HNBVN ban hành Quy định đạo đức nghề nghiệp người làm báo Việt Nam, trong đó nêu rõ: Quy định đạo đức nghề nghiệp người làm báo Việt Nam gồm 10 điều, có hiệu lực từ ngày 1/1/2017. Các cấp Hội tổ chức tuyên truyền, học tập, quán triệt và thực hiện Quy định này tới lãnh đạo, hội viên, phóng viên. Giao Ban Kiểm tra Hội Nhà báo Việt Nam theo dõi, đôn đốc việc triển khai và thực hiện.</p>
--------------	---	---------	---

2/24/20

5

5

Đạo đức trong nghiên cứu khoa học

- Chuẩn mực đạo đức thường tùy thuộc vào từng ngành nghề cụ thể
  - Các bác sĩ thường thực hiện lời thề Hippocrates
  - Luật sư ở Pháp, trước khi được hành nghề, phải tuyên thệ: "Je jure, comme avocat, d'exercer mes fonctions avec dignité, conscience, indépendance, probité et humanité" ("Tôi thề, với tư cách là một luật sư, thực hiện các chức năng của mình với nhân phẩm, lương tâm, sự độc lập, tính xác thực và tính nhân văn")

2/24/20

6

6

Tình thế lưỡng nan đạo đức

- **Biết các quy tắc**
  - Văn hoá ứng xử
- **Hiểu rõ quyền và trách nhiệm**
  - Đồng tác giả
  - Quyền sở hữu trí tuệ
  - Mâu thuẫn về quyền lợi

2/24/20

7

7

Tình thế lưỡng nan đạo đức

- **Tìm hiểu để nhận ra những sai lầm phổ biến**
  - Biến thủ ý tưởng
  - Lừa đảo / thay đổi kết quả nghiên cứu
  - Vi phạm tính bí mật
- **Tránh xung đột trong nhóm nghiên cứu**
  - Giải quyết chúng một cách nhanh chóng

2/24/20

8

8

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Kinh phí nghiên cứu
- Đồng tác giả
- Sao chép văn bản
- Trách nhiệm của các nhà phản biện / bình duyệt
- Gian lận trong nghiên cứu

2/24/20

9

9

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Kinh phí nghiên cứu
  - Phân chia kinh phí theo nội dung công việc
  - Sử dụng đúng mục đích nghiên cứu
  - Sử dụng hiệu quả
  - Công khai, minh bạch

2/24/20

10

10

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Đồng tác giả

- Đồng tác giả chia sẻ trách nhiệm về bài báo
- Thứ tự tác giả trong bài báo của nhóm nghiên cứu
- Làm thế nào để xác định thứ tự tác giả
- Vị trí đầu tiên và cuối cùng thường rất quan trọng
- Những ai có tên trong danh sách đồng tác giả

2/24/20

11

11

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Đồng tác giả

- Thứ tự tác giả trong bài báo của nhóm nghiên cứu dựa trên đóng góp

□ Sự đóng góp bao gồm

- Cung cấp ý tưởng
- Cài đặt / Chạy chương trình / thu thập dữ liệu
- Phân tích kết quả
- Viết báo / báo cáo

KD4v: comprehensible knowledge discovery system for missense variant

Tien-Dao Luu, Alin Rusu, Vincent Walter, Benjamin Linard, Laetitia Poidevin, Raymond Ripp, Luc Moulinier, Jean Muller, Wolfgang Raffeisberger, Nicolas Wicker, Odile Lecompte, Julie D. Thompson, Olivier Poch and Hoan Nguyen*

Laboratoire de Bioinformatique et Génomique Intégratives, Institut de Génétique et de Biologie Moléculaire et Cellulaire, 67404 Illkirch, France

Received February 25, 2012; Revised May 4, 2012; Accepted May 6, 2012

2/24/20

12

12

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Đồng tác giả

- Một số người có đóng góp nhưng không phải là đồng tác giả => Lời cảm ơn
  - Những người đưa ra những lời khuyên
  - Nhà tài trợ kinh phí cho nghiên cứu
  - Người cung cấp một số bài báo trích dẫn
  - Người cung cấp thư viện code
  - Người chỉnh sửa bài báo

2/24/20

13

13

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Lời cảm ơn

FUNDING

Financial support from the Shenzhen Science and Technology Innovation (SZSTI) Commission (JCYJ20180507181527806 and JCYJ20170817105131701) is gratefully acknowledged.

Acknowledgements

The authors are grateful to Serge Uge for his assistance in implementing the local cluster. The IGBMC common services and platforms are acknowledged for assistance.

Funding

The work was performed within the framework of the Decryphon program, co-funded by Association Française contre les Myopathies (AFM, 14390-15392), IBM and Centre National de la Recherche Scientifique (CNRS). We acknowledge financial support from the ANR (EvolHHuPro: BLAN07-1-198915) and Institute funds from the CNRS, INSERM, and the Université de Strasbourg. Funding for open access charge: ANR-10-BINF-03-02.

Conflict of interest. None declared.

2/24/20

14

14

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Sao chép văn bản

- Sao chép 1 hoặc vài câu của người khác là đạo văn
- Có thể tránh bằng cách trích dẫn nguồn gốc
- Trích dẫn văn bản thì không được thay đổi nội dung gốc
- Tránh mất lòng người phản biện khi không thừa nhận đóng góp của họ
- Kết bạn mới (học giả thích được trích dẫn)
- Khuyến khích người khác trích dẫn lại công trình của bạn trong tương lai
- Tránh gian lận trong trích dẫn

2/24/20

15

15

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Đạo văn

Bộ trưởng Quốc phòng Đức từ chức vì đạo văn

Ông Karl-Theodor zu Guttenberg hôm nay tuyên bố từ chức sau khi từ bỏ vĩnh viễn học vị tiến sĩ vì bê bối đạo văn.

"Tôi cảm ơn thủ tướng vì sự ủng hộ của bà", AFP dẫn lời Bộ trưởng Quốc phòng zu Guttenberg, 39 tuổi, nói. "Tuy nhiên, tôi không có được nữa".

Trước đó, hôm 21/2 tuyên bố vĩnh viễn từ bỏ học vị tiến sĩ ngành luật vì bị cáo buộc đạo văn khi làm luận án. Ông thừa nhận đã phạm sai lầm nghiêm trọng so cho biết không hề có ý làm thế.

Ông zu Guttenberg tuyên bố từ chức hôm nay sau nhiều tuần bị chỉ trích vì đạo văn. Ảnh: DPA.

Luận án tiến sĩ của Guttenberg hoàn thành năm 2006 và xuất bản năm 2009. tờ *Süddeutsche Zeitung* khẳng định ông Guttenberg đã sao chép

2/24/20

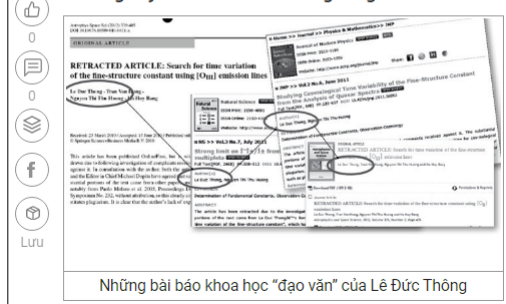
16

16

"Vua" đạo văn

29/05/2012 07:56 GMT+7

TT - Chỉ trong hai ngày 23 và 24-5-2012, các tạp chí chuyên ngành vật lý quốc tế đã gỡ bỏ ba bài viết của thạc sĩ Lê Đức Thông, nâng tổng số bài bị rút vì đạo văn của ông này lên đến con số 7 trong vòng hai năm.

Những bài báo khoa học "đạo văn" của Lê Đức Thông

<https://www.tdtu.edu.vn/tin-tuc/2018-03/bai-1-chong-dao-van-co-ai-noi-cho-cac-em-dau>

Bài 1: Chống đạo văn: "Có ai nói cho các em đâu!"

TDTU, 14/03/2018 | 11:14, GMT+7

Con số đó là cực kỳ thấp, kể cả ở những trường đại học top đầu Việt Nam. Đó là nhận định của chính các giảng viên đang giảng dạy trong trường đại học. Thậm chí, một bộ phận lớn vẫn còn rất xa lạ với khái niệm "đạo văn" và mới chỉ dừng lại ở những hiểu biết sơ khai về vấn đề này.

Sinh viên Việt Nam: Ý thức chống đạo văn gần như bằng 0

Thói quen phổ biến nhất của các sinh viên, học viên khi làm luận văn, luận án tốt nghiệp là tìm lại sản phẩm của các sinh viên khoá trước có cùng đề tài để "tham khảo".

Đạo văn và Tự đạo văn

2/24/20

17

17

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Trách nhiệm của các nhà phản biện/bình duyệt
  - Nhận xét và đánh giá công bằng: tiêu chuẩn của khoa học, tôn trọng độc lập trí tuệ của các tác giả
  - Phải nhanh chóng trả lại các bản thảo nếu không đủ điều kiện để xem xét nó
  - Tránh xung đột lợi ích: từ chối xem xét hoặc tiết lộ hết các xung đột với ban biên tập

2/24/20

18

18

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Trách nhiệm của các nhà phản biện/bình duyệt
  - Từ chối nhận xét bản thảo của cá nhân có liên hệ cá nhân hay công việc
  - Nên giữ bí mật bản thảo; phải đợi cho đến khi được đăng hay xuất bản
  - Không sử dụng các ý tưởng hoặc kết quả trong bản thảo ngoại trừ có sự cho phép của tác giả

2/24/20

19

19

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

■ Vấn đề thường gặp

- Gian lận trong nghiên cứu
  - Không nên giả mạo / thay đổi kết quả nghiên cứu
  - Gian lận dữ liệu
  - Tự tạo một số điểm thiếu dữ liệu để hoàn thành một nghiên cứu cho kịp thời gian ấn định

2/24/20

20

20

Vấn đề đạo đức trong nghiên cứu khoa học

Eric Poehlman: giả tạo số liệu

https://en.wikipedia.org/wiki/Eric_Poehlman

- Poehlman là cựu giáo sư y khoa, chuyên gia về bệnh béo phì của Trường ĐH Vermont (Mỹ). Poehlman là một trong những “ngôi sao” sáng chói trong lĩnh vực nghiên cứu bệnh béo phì với hơn 200 bài báo khoa học trên các tạp san y khoa quốc tế. Nhưng 10 bài báo khoa học và bài giảng trong các hội nghị suốt từ 1992 đến 2002 lại là những tác phẩm khoa học dựa vào số liệu do ông giả tạo để phù hợp với lý thuyết của mình.
- Sau nhiều năm điều tra, Trường đại học quyết định sa thải Poehlman và Nha lâm chính trong nghiên cứu (ORI) truy tố ông ra tòa.
- Ngày 28/6/2006, Poehlman bị tòa xử phạt một năm tù và phải hoàn trả cho Nhà nước 542.000 USD. Đây là trường hợp nghiêm trọng nhất và lần đầu tiên trong lịch sử khoa học Mỹ một giáo sư gian lận trong khoa học phải ngồi tù. Ngoài thời gian ngồi tù, Poehlman bị cấm vĩnh viễn nhận thêm các khoản tài trợ nghiên cứu liên bang, và được tòa án yêu cầu viết thư rút lại và sửa chữa cho một số tạp chí khoa học

2/24/20

21